

Quan la ciència fecunda la literatura

La ciència en la literatura: Un viatge per la història de la ciència vista per escriptors de tots els temps

Xavier Duran

Col·lecció «Catàlisi». Universitat de Barcelona
Barcelona, 2015, 364 pàgines

Xavier Duran, químic i periodista, ha dirigit el programa «El medi ambient» de TV3 i ha publicat una trentena de llibres d'assaig i de divulgació. Destaquem-ne *L'artista en el laboratori* (Bromera, 2007), en què documentava el recorregut a través de les relacions que art i ciència han trenat al llarg de la història; ara l'autor continua el viatge endinsant-se en les intuïcions científiques dels escriptors.

Sembla que Duran s'hagi proposat discutir amb fets la contraposició ja clàssica entre «les dues cultures», segons l'expressió afortunada de C. P. Snow. I prou que la posa a prova. Tots sabem que hi ha una cultura de tradició humanística i una altra de tradició científica que massa sovint viuen d'esquena, ignorant-se respectivament. Però, sense que li calgui desmentir-ho, Duran descobreix com n'és d'ampli i riquíssim el repertori de contactes i interferències productives igualment indiscutibles entre ciència i humanisme. En aquest sentit, un dels encerts de l'autor és que planteja aquest assaig, com avança el text introductori i després compleix a cada pàgina, com un passeig no «entre la ciència i la literatura, sinó amb la ciència i la literatura» (i destaco les preposicions per remarcar un matís que és central).

La ciència en la literatura proposa un viatge en tretze capítols que recorren des dels grecs antics —el primer comentari para atenció a un vers de la *Illiada* d'Homer— fins a una panoràmica de la fecundació científica en la literatura d'ara mateix. Duran no té por i integra un amplíssim repertori de referències en el seu recorregut sabent que no serà exhaustiu però, alhora, sense sentir la necessitat de dissimular-ho ni de demanar-ne perdó. I és molt probable que pugui fer-ho tranquil·lament perquè el que escriu és, en efecte, un assaig: no ens ofereix un

diccionari de citacions, un repertori de referències científicoliteràries o un reportatge periodístic on, vanitat és vanitat, convé que no hi falti cap nom. No, el que fa és un exercici de reflexió sobre la presència de la ciència en la literatura a través d'una àmplia mostra de casos (entre els quals troben espai amb naturalitat natural les obres de la nostra tradició literària).

El recorregut en aquests termes per tres mil anys de creació literària, eminentment occidental, dóna un fruit monumental, enciclopèdic, per més llacunes que inevitablement s'hi puguin observar. I tanmateix resulta llegidor i assequible i no gens pretensions. Hi ajuda segur una estructura que trenca cronologia i temàtica. També, l'esforç de Duran per no limitar-se a colleccionar referències previsibles —bé que aquestes també hi han de ser i, és clar, en bona part hi són—, sinó a llegir les obres per descobrir-hi les traces de la ciència: les certeses i els dubtes, l'entusiasme o sobretot la mirada crítica que els coneixements científics han anat despertant. Aquest esforç permet, a més, a Duran insinuar un esbós d'història de la recepció del coneixement científic i la seva incidència en la societat.

La ciència es fa present en la literatura com a tema, però també proposa models d'observació de la realitat i fins i tot inspira estructures narratives i esdevé pretext de renovació de gèneres i estils. I, a la inversa, Duran recalca la importància que pot tenir la literatura per fer assequibles teories o coneixements científics que, altrament, restarien allunyats, gairebé hermètics, del debat públic.

Una puntualització final sobre l'edició: és una llàstima que l'editor no hagi gosat desprendre una mica d'esforç en l'elaboració d'un índex d'autors i d'obres esmentades, que hauria completat la visió panoràmica d'aquest oceà immens per on ens condueix Duran, ara tot just apuntat per la imprescindible bibliografia final.

Oriol Izquierdo

